

דף קכ"ח

שלח רבי אבא לרב יוסף בר חמא, להלכה בעל חוב שמת גובה מעבדי היתומים שעבדים הם כקרקע¹⁴³. ורב נחמן אמר, אין גובים מעבדי יתומים. ואפילו שעבדים הוקשו לקרקעות בכתוב "והתנחלתם" הוא רק לדברים הכתובים בתורה לקנותם בכסף בשטר ובחזקה, ושלא לישבע עליהם, ושאינ בהם אונאה. אבל לענין בעל חוב הם כמטלטלין¹⁴⁴.

ר' אבא שלח לר"י ב"ח הלכה שלישי בשני כשר רבא אמר אף בראשון להעיד לבנו של אחד האחים¹⁴⁵. רבא אמר, שלישי מעיד אף לראשון, הנכד כשר להעיד גם לאח סבו¹⁴⁶. מר בר רב אשי סבר, שבן הבן כשר להעיד לאבי אביו¹⁴⁷. ואין הלכה כמר בר רב אשי, ובני בנים ובני בני בנים עד אלף דורות לא יעידו לאבותיהם שהבן הוא ירך אביו¹⁴⁸.

היה יודע עדות קרקע עד שלא נסתמא ונסתמא להעיד לחבירו עד היכן הקרקע שלו, והשיגו את גבולו. והביא עד סומא, שענינו כהו מאד, עם עד אחר להעיד עליו, הוא פסול לעדות זאת שאינו יכול להעיד על כך מאומד הדעת. ושמואל אמר כשר, מפני שיתכן שהוא יודע לכוין את המצרים על פי סימנין שיש לו בשדות הסמוכים לארבע רוחותיה. אבל אין נאמן במידה והעדות היא על טלית או בגד אחר, מפני שלא סומכים על מדה שיש הרבה טליתות שמדתן שווה. ורב ששת אמר, שיכול להעיד אפילו על גלימא, מפני אפשר לכוון את מדת ארכו ומדת רחבו של הבגד. אבל לא מעיד על נסכא, חתיכת זהב או כסף. ורב פפא אמר, מעיד אפילו על נסכא מפני שיכול לכוון את מדת המשקל.

היה יודע לו עדות ונע' חתנו נתחרש וסומקשה הגמרא ממה ששנינו, היה יודע לו בעדות נסתמא ונסתטה פסול עד שלא נעשה חתנו ונעשה חתנו¹⁴⁹, פיקח ונתחרש, פיתח ונסתמא¹⁵⁰, שפוי ונסתטה, פסול. אבל היה יודע לו בעדות עד

143 ובדבר זה לבד אין הלכה כר' אבא ולקמן אומרים הכי קתני אין גובין וכן אמר ר"ג. רשב"ם.

144 שאין ב"ח סומך אלא על קרקעות שאין יכולין להאבד ולא לזוז ממקומן אבל לא על עבדים. רשב"ם.

145 אבל שני בשני פסול, אבל שלישי בשני לא מצא' שפסול. ומשום שיש מ"ד בפרק ז"ב ששלישי בשני פסול צריכים לומר שהוא כשר. רשב"ם.

146 וכן הלכה כרבא ממה שאו' לקמן מוסיף הוא וממה שפוסקים ולית הלכתא כמר בר רב אשי. רשב"ם.

147 ואף ששני בשני פסול, זקנו כשר שאיתפלג דרא. תוס'.

148 רשב"ם פ' דאפי' עד סוף כל הדורות פסול ואין נראה לר"י כיון דאתפלג דרא כ"כ. תוס'.

149 ונעשה חתנו. ונעשה פסול לעדותו בכך כמו שא' בסנהדרין בפרק זה בורר. רשב"ם.

150 ואע"ג שבגט מכשירים שאם היה בשעת כתיבה פיתח יכול לומר בפני נכתב ובפני נחתם לאחר שנסתמא. שם חכמים הקילו להכשיר אפילו אשה וקרובים. תוס'.

שלא נעשה חתנו, ונעשה חתנו, ומתה בתו¹⁵¹, או שהיה פיקח ונתחרש¹⁵² וחזר ונתפקח. או שהיה פיתח ונסתמא וחזר ונתפתח. או שפוי ונשתטה וחזר ונשתפה, כשר. זה הכלל, כל שאם היה פסול בתחלת ראית המעשה¹⁵³, או לבסוף בהגדת העדות, פסול. תחלתו וסופו בכשרות כשר. ונשאר הגמרא בקושיה על כולם, שפיתח ונסתמא פסול.

הא' על תינוק בין הבנים
שלח רבי אבא לרב יוסף בר חמא, האומר על תינוק בין הבנים נאמן. ורבי יוחנן אמר שאינו נאמן. ואמר אביי שרבי אבא אמר שהאומר על תינוק בין הבנים, ירש את כל נכסי נאמן, כרבי יוחנן בן ברוקה שאומר במשנה שאם אמר על מי שראוי ליורשו דבריו קיימים. ורבי יוחנן אמר שאינו נאמן כחכמים. והקשה רבא שרבי אבא ורבי יוחנן לא היו צריכים לומר נאמן ואינו נאמן אלא ירש ולא יירש? אלא אמר רבא נחלקו באומר על תינוק בין הבנים שהוא בכור. רבי אבא סובר שנאמן כרבי יהודה שהאב אפילו שאחר מוחזק כבכור. ורבי יוחנן אמר שאינו נאמן כחכמים, הואיל ואחר מוחזק שהוא בכור.

תטול אשתי כאחד מן הבנים נוטלת
תטול אשתי כאחד מן הבנים¹⁵⁴, נוטלת כאחד מן הבנים. ואמר רבא, אם נתרבו הנכסים בשעת החלוקה, אינה נוטלת אלא באותם שהיו לו בשעת האמירה¹⁵⁵. והאשה תחלוק ותטול לפי חשבון הבנים של שעת החלוקה ולא לפי חשבון הבנים של שעת האמירה¹⁵⁶.

המוציא שט"ח וא' לא נפרעתי ולוה אמר
פרעתי מחצה ועדים מעידים שפרע כולו
שלח רבי אבא לרב יוסף בר חמא, המוציא שטר חוב על חבירו והמלוה אומר לא נפרעתי כלום, ולוה אמר פרעתי מחצה¹⁵⁷, והעדים מעידים שפרע את כולו. הרי זה נשבע שפרע מחצה, וישלם מחצה שכבר הודה עליו. שהודאת בעל דין שוה יותר מהעדאת עדים. והמלוה גובה מחצה מנכסי בני חורין שיש ללוה אבל לא ממשועבדים. שהלקוחות יכולים לומר אנו סומכים על העדים שמעידים שפרע

151 וכגון שאין לו בנים הימנה כמו ששנינו בפ' זה בורר (שם). רשב"ם.

152 ונתחרש מחמת חולי הוא נשתטה דחרש דומיא דשוטה. ואין הכוונה שנשתתק מחמת חולי. רשב"ם.

153 שכתוב "והוא עד או ראה" שבשעת ראית המעשה יאה ראוי לעדות זו. רשב"ם.

154 ונתרצתה או שנתן חוץ מכתובתה. וזה בשכ"מ שדבריו ככתובין וכמסורין או בבריא ובקנין. רשב"ם.

155 שאין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם, ואפילו לר' מאיר זה רק כשבמפרש. וידה על התחתונה שמסתמא לא נתן אלא נכסים שהיו לו באותה שעה. רשב"ם.

156 ונראה בעיני שאם היה לו בנים מרובים ונתמעטו בחיי האב, כוונתו שתטול לפי שעת החלוקה בין אם נתרבו ובין אם נתמעטו, והאשה תקח חלק גדול כחשבון מיעוט הבנים. רשב"ם.

157 וכגון שהודה לו לפני שבאו עדים שפרע הכל שאינו משיב אבדה. רשב"ם.

את כולו¹⁵⁸. ואפילו לרבי עקיבא¹⁵⁹, הסובר שבמקום שהלוה שהודה לטובת המלוה אינו נשבע כיון שהוא כמשיב אבידה, כאן מודה שנשבע כיון שיש עדים ויתכן שהודה במחצה כיון שפחד שמא העדים יעידו נגדו¹⁶⁰. הקשה מר בר רב אשי, אדרבה כאן אפילו לרבי שמעון בן אלעזר יפטר משבועה, ששם נחשב למודה במקצת כיון שאין עדים שפטרוהו, אבל כשיש עדים שפטור והודה במחצה, ודאי הוא כמשיב אבדה.

דרש מר זוטרא משמו של רב שימי בר אשי, הלכה בכל השמועות כמו שרבי אבא שלח לרב יוסף בר חמא. אמר רבינא לרב אשי, הרי רב נחמן חלק ואמר שאין גובים מן העבדים¹⁶¹? אמר לו, אנו שונים שרבי אבא שלח לרב יוסף בר חמא אין גובים מן העבדים, וכן אמר רב נחמן.

פסקו הלכה כרבי אבא להוציא שואלת הגמרא, אם אין מחלוקת במימרות הללו, מרבי יוחנן ומשאלת מר ב"ר אשי למה נאמר שהלכה כרבי אבא, להוציא מדברי מי? אם להוציא מדברי רבא שאמר ששלישי כשר להעיד אף בראשון. והלא הוא מוסיף על דברי רבי אבא שאמר שלישי בשני כשר. ואפשר לומר שגם רבי אבא מודה ששלישי כשר להעיד אף בראשון¹⁶². אם להוציא ממה שאמר מר בר רב אשי, שמכשיר באבא דאבא, הרי כבר נפסק לעיל שאין הלכה כמר בר רב אשי. אם להוציא מדברי שמואל ורב ששת ורב פפא. הרי דבריהם נשארו בתובתא? אלא אמר לו שנאמר הלכה כרבי אבא להוציא מדברי רבי יוחנן שאמר שאינו נאמן כחכמים. ומהקושיה של מר בר רב אשי, שאין נחשב בהודאתו על המחצה כמשיב אבדה, כיון שהעדים העידו לאחר שהודה.

158 נראה לר"י דנאמן בשבועה משום שהוא כמלוה על פה שהרי עדים מעידים שהשטר הוא פרוע. ואע"ג שלדבריו העדים פסולים שהרי מכחישם השטר אינו מתקיים אלא ע"י הודאתו והרי אמר שפרע מחצה. ואינו דומה למודה בשטר שכתבו שאין צריך לקיימו ואינו נאמן לומר פרעתי וגובה מנכסים משועבדים אע"ג שאינו מקויים אלא על פיו. ששם הוא שטר גמור שעדים החתומים על השטר כמי שנחקרה עדותן בב"ד אלא חכ' הצריכו קיום כשטען מזויף אבל כשקיימו הוא שטר גמור ואין נאמן לומר פרעתי. תוס'.

159 שחולק במה ששנינו שטר שכתוב בו סלעים או דינרים. המלוה אומר חמש והלוה אומר שלש, רבי שמעון בן אלעזר אומר שישבע כמודה במקצת. ולרבי עקיבא פטור שעל השלישי נחשב כמשיב אבדה שיכל לומר שנים, והמוצא מציאה לא ישבע מפני תקון העולם. רשב"ם.

160 ומה שלא הביאו את הטעם שאין אדם מעיז בפניו בפני בעל חובו לכפור הכל. וי"ל שכיון שהוא סבור שיבאו עדים לסייעו שהרי מביאם והגידו לו דעתם אין עזות אם יכפור הכל. תוס'.

161 וקיימא לן כרב נחמן בדיני וקשה הלכתא אהלכתא.

162 רשב"ם פי' ששלישי בראשון כשר. ור"ת פסק בספר הישר ששלישי בראשון פסול וכן פוסק ה"ג אלא שהם פוסלים מדרבנן והוא פוסל מן התורה כמו שרב פוסל בזה בורר. תוס'.